

Z Napoleonem i przeciw niemu Für, mit und gegen Napoleon

Die Neuordnung Europas

Nach dem Sturz Napoleons 1814 kamen in Wien die europäischen Monarchen und Staatsmänner zusammen. Wie nach dem Dreißigjährigen Krieg 1648 saßen auch jetzt Sieger und Besiegte am Verhandlungstisch. Unter dem starken Einfluss des Zaren Alexander I. und des österreichischen Staatskanzlers Fürst Metternich berieten die Vertreter der europäischen Staaten über die Neuordnung des Kontinents. Das Ziel der Regierenden war zum einen die Wiederherstellung des vorrevolutionären Staatensystems, zum anderen die territoriale Neugliederung unter dem Gesichtspunkt des Gleichgewichts der Mächte.

Die französische Frage war bereits im 1. Pariser Frieden so geregelt, dass die Grenzen auf den Stand von 1792 festgelegt wurden. Revidiert wurde diese Entscheidung im 2. Pariser Frieden (1815) auf das Territorium von 1789. Mehr Differenzen zwischen den Verhandlungspartnern entstanden im Osten, wegen des Anspruchs Russlands auf Polen. Fast wäre der Kongress an diesem Streitpunkt gescheitert, doch führte die Rückkehr Napoleons die Koalitionspartner wieder zusammen. Man einigte sich schließlich darauf, dass Russland den größten Teil des Herzogtums Warschau als Königreich in Personalunion erhielt. Preußen erweiterte sich um die Nordhälfte Sachsens, die Rheinlande, Westfalen, Vorpommern, sowie Danzig, Posen und Thorn. Hannover blieb in Personalunion mit Großbritannien. Österreich erhielt die seit 1797 verlorenen Gebiete weitgehend zurück. Die österreichischen Niederlande wurden an das Königreich der Vereinigten Niederlande angeschlossen. Die Schweiz erhielt drei neue Kantone und die Garantie der immerwährenden Neutralität. Mitteleuropa blieb zersplittert und anstelle des Heiligen Römischen Reiches Deutscher Nation trat der lockere Zusammenschluss des Deutschen Bundes. Denn weder die deutschen Kleinstaaten noch die Großmächte hatten ein Interesse an der nationalen Einheit.

Mit ihren restaurativen Zügen stand die Wiener Schlussakte im Gegensatz zu den nationalen und liberalen Strömungen des 19. Jahrhunderts. Die Deutschen hatten mit dem Krieg die Hoffnung auf die Bildung eines deutschen Nationalstaates verbunden. Auch Italien blieb die Einheit versagt und Polen wurde erneut unter Russland, Preußen und Österreich aufgeteilt. So waren die Ergebnisse des Kongresses bald heftiger Kritik seitens der liberalen und nationalen Geschichtsschreibung ausgesetzt. Doch andererseits haben die Beschlüsse, auf die sich die europäischen Mächte in der Schlussakte geeinigt hatten, über viele Jahre den Frieden in Europa gesichert.

Nowy porządek Europy

Po upadku Napoleona w 1814 roku w Wiedniu zebrali się europejscy monarchowie i mężowie stanu. Tak jak i po zakończeniu wojny trzydziestoletniej w 1648 roku również i teraz przy stole rokowań zasiadli zwycięzcy i zwyciężeni. Pod silnym wpływem cara Aleksandra I i austriackiego kanclerza księcia Metternicha przedstawiciele państw europejskich obradowali nad nowym porządkiem kontynentu. Celem rządzących było po pierwsze przywrócenie przedrewolucyjnego systemu państwa, a po drugie nowy podział terytorialny z uwzględnieniem równowagi wielkich mocarstw.

Kwestia francuska w czasie I Pokoju Paryskiego została tak uregulowana, iż granice ustalono według stanu z roku 1792. Decyzja ta została zrewidowana podczas II Pokoju Paryskiego (1815 r.), kiedy to przywrócono granice z 1789 roku. Więcej kontrowersji wśród uczestników negocjacji wywołała sprawa terytoriów położonych na Wschodzie, jako że Rosja zgłosiła pretensje do ziem polskich. Ten sporny punkt mógł doprowadzić do zerwania rokowań, lecz powrót Napoleona sprawił, iż koalicjanci ponownie zasiadli do stołu. Wreszcie zgodzono się, aby Rosja otrzymała znaczną część Księstwa Warszawskiego jako królestwo związane z nią unią personalną. Prusy powiększyły swoje terytorium o północną część Saksonii, Środkową i Dolną Nadrenię, Westfalię, Pomorze Przednie oraz Gdańsk, Toruń i Poznań. Hanower pozostawał w unii personalnej z Wielką Brytanią. Austria dostała z powrotem wiele ziem utraconych po roku 1797. Austriackie Niderlandy zostały przyłączone do Królestwa Zjednoczonych Niderlandów. Szwajcaria otrzymała 3 nowe kantony i gwarancję wieczystej neutralności. Europa Środkowa pozostała rozbita i miejsce Świętego Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego zajęła luźna konfederacja państw pod nazwą Związku Niemieckiego. Ani niemieckie państewka, ani też mocarstwa nie były zainteresowane jednością narodu niemieckiego.

Swoimi pociągnięciami przywracającymi dawny stan rzeczy wiedeński Akt Końcowy pozostawał w sprzeczności z narodowymi i liberalnymi prądami XIX wieku. Niemcy wiązali z wojną nadzieję na powstanie niemieckiego państwa narodowego. Także i Włochom odmówiono prawa do zjednoczenia, a Polska dalej pozostawała podzielona między Rosję, Prusy i Austrię. Stąd też już niebawem wyniki Kongresu zostały poddane ostrej krytyce ze strony liberalnej i narodowej historiografii. Z drugiej jednak strony postanowienia Kongresu, na które mocarstwa europejskie zgodziły się w Akcie Końcowym, zapewniły Europie na wiele lat trwały pokój.

Kongres Wiedeński 1814/15. Konferencja pełnomocników 8 państw-sygnatariuszy Traktatu Paryskiego. [W:] Das Bilderbuch der Freiheitskriege, Dachau 1913.

Der Wiener Kongress 1814/15. Sitzung der Bevollmächtigten der acht Signatarmächte des Pariser Traktats. Entnommen aus: Das Bilderbuch der Freiheitskriege, Dachau 1913.

Car Aleksander. Heliografia Meisenbach Riffarth & Co. Berlin. [W:] Die historische Ausstellung zur Jahrhundertfeier der Freiheitskriege Breslau 1913. Wyd. Karl Masner i Erwin Hintze. Il. 54

Zar Alexander. Heliographie Meisenbach Riffarth & Co. Berlin. Entnommen aus: Die historische Ausstellung zur Jahrhundertfeier der Freiheitskriege Breslau 1913. Hrsg. von Karl Masner und Erwin Hintze. Tafel 54.

Talleyrand. Heliografia Meisenbach Riffarth & Co. Berlin. [W:] Die historische Ausstellung zur Jahrhundertfeier der Freiheitskriege Breslau 1913. Wyd. Karl Masner i Erwin Hintze. Il. 77

Talleyrand. Heliographie Meisenbach Riffarth & Co. Berlin. Entnommen aus: Die historische Ausstellung zur Jahrhundertfeier der Freiheitskriege Breslau 1913. Hrsg. von Karl Masner und Erwin Hintze. Tafel 77.

